

СОВЕТ
ЭБАЛАКОВСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
КАЙБИЦКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

ТАТАРСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫ
КАЙБЫЧ МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫ
ЯБАЛАК АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ
СОВЕТЫ

РЕШЕНИЕ

КАРАР

«23» нче март, 2020 ел

Ябалак авылы

№ 5

«Татарстан Республикасы Кайбыч муниципаль районының Ябалак авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмэләр кертү турында

Татарстан Республикасы Кайбыч муниципаль районының Ябалакавыл жирлеге Советының 2018 елның 01 октябрдәгә 79 номерлы карары белән кабул ителгән «Татарстан Республикасы Кайбыч муниципаль районының Ябалакавыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставын «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законга, «Россия Федерациясендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2020 елның 27 февралдәгә 27-ФЗ номерлы Федераль законга, «Россия Федерациясе Бюджет кодексына бюджет мөнәсәбәтләрен камилләштерү максатларында үзгәрешләр кертү турында» 2019 елның 02 августындагы 307-ФЗ номерлы Федераль законга туры китерү максатларында, Татарстан Республикасы Кайбыч муниципаль районының Ябалакавыл жирлеге Советы **КАРАР БИРДЕ:**

1. «Татарстан Республикасы Кайбыч муниципаль районының Ябалак авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына кушымтада каралганча үзгәрешләр кертүгә.
2. Әлеге карарны законнарда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәвенә жиберергә.
3. Әлеге карарны <http://pravo.tatarstan.ru> веб-адресы буенча Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында һәм Кайбыч муниципаль районы Ябалак авыл жирлегенә <http://ebalak-kaybici.tatarstan.ru> веб-адресы буенча рәсми сайтында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәгә бастырырга.
4. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үземдә калдырам.

Татарстан Республикасы
Кайбыч муниципаль районының
Ябалакавыл жирлеге Башлыгы

М.Ф.Гыйззәтуллина

Татарстан Республикасы Кайбыч муниципаль районы Ябалак авыл жирлеге Советының 2020ел «23» мартындагы 5 нче номерлы карарына кушымта

«Татарстан Республикасы Кайбыч муниципаль районының Ябалак авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмэләр

1. 5 статьяның 1 өлешендәге 9 пункттына түбәндәге эчтәлекле пунктчалар өстәргә:

«- Жирлек территориясен бәйрәмчә бизәү;
- жирлек территориясен төзекләндерү чараларын гамәлгә ашыруда гражданнарның һәм оешмаларның катнашу тәртибен гамәлгә ашыру;
- жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләренә үтәлешен тикшереп торуны гамәлгә ашыру.»

2. «Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләре» 5 статьясының 1 өлешенә түбәндәге эчтәлекле 20,21,22 пунктлар өстәргә:

«20) үз белдеге белән төзелгән корылманы жимерү турында Россия Федерациясе гражданлык законнары нигезендә карар кабул итү, рөхсәтсез төзелгән корылманы жимерү яисә капитал төзелеш объектларын рөхсәт ителгән төзүен, реконструкцияләүнең жир белән файдалану һәм төзелеш алып бару кагыйдәләрендә, территорияне планлаштыру документларында яисә федераль законнарда билгеләнгән капитал төзелеш объектлары параметрларына туры китерү турында карар кабул итү;

21) күпфатирлы йортлардагы урыннар милекчеләренә капитал ремонт фондын төзү ысуллары, капитал ремонт фондын булдыру ысулын сайлау тәртибе турында мәгълүмат бирү;

22) күпфатирлы йортларда гомуми мөлкәткә капитал ремонт үткәрүдә кичектергесез ихтыяж барлыкка килгәндә жирле бюджет акчалары исәбеннән кире кайтарып булмый торган һәм (яисә) кире кайтарылмый торган нигездә өстәмә ярдәм күрсәтү очракларының тәртибен һәм исемлеген раслау.»

3.6 статьяның 1 өлешендәге 12 пункттында «күзәтүчесез хайваннарны аулау һәм асрау чараларын» сүзләрен «тереклек итүче хужаларсыз хайваннар белән эш итү эшчәнлеген» сүзләренә алмаштырырга.

4. «Гражданнар жыены» 22 статьясында:

2 өлешнетүбәндәгередакциядәбәянитәргә:

«2. «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомумипринциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясында каралган гражданнар жыены, анда торак пунктта яисә жирлектә яшәүчеләрнең сайлау хокукына ия булганнарының яртысыннан артыгы катнашканда хокуклы. Торак пунктта элге торак пунктта яшәүчеләрнең сайлау хокукына ия булганнарының яртысыннан артыгының берьюлы бергә булу мөмкинлеге булмаган очракта, составына күрсәтелгән торак пункт кергән Жирлек Уставы нигезендә гражданнар жыены Татарстан

Республикасы Кайбыч муниципаль районының Ябалак авыл җирлеге составына керә торган торак пунктларда гражданнар жыенын эзерләү һәм уздыру тәртибе турындагы нигезләмә белән расланган тәртиптә гражданнар жыенын уздыру турында карар кабул ителгән көннән бер айдан да артмаган срокта этаплап уздырыла. Шул ук вакытта элек гражданнар жыенында катнашкан затлар тавыш бирүдә катнашунуың алдагы этапларында катнашмыйлар. Гражданнар жыенының карары, әгәр аның өчен гражданнар жыенында катнашучыларның яртысыннан күбрәге тавыш бирсә, кабул ителгән дип санала.»;

өлешнең 2,3,4,6,7 пунктларын төшереп калдырырга;
өлешнең 5 пункттын түбәндәге редакциядә баян итәргә:

«5) әлеге торак пункт территориясендә гражданнарның үзара салым акчаларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча җирлек составына керә торган торак пунктта;».

5. 29 статьяның 1 өлешен түбәндәге редакциядә баян итәргә:

«1. Җирлек советы бермандатлы сайлау округлары буенча муниципаль сайлауларда сайланган 7 депутаттан тора».

6. 30 статьяның 10 өлешенә «Россия Федерациясендә җирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән башкасы каралмаган булса» сүзләрен өстәргә.

7. 30 статьяның 12 өлешенә «җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты» сүзләреннән соң «яисә күрсәтелгән затларга карата җаваплылыкның башка чараларын» сүзләрен өстәргә.

8. 30 статьяга 12.1, 12.2 өлешләр өстәргә:

«12.1. Үзкеремнәре, чыгымнары, үзхатынының (иренең) һәмбалигы булмаган балаларының мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында дәрәҗә булмаган яисә тулы булмаган белешмәләр биргән Җирлек Советы депутатына, әгәр бу белешмәләрне бозып күрсәтү нигезсез булса, түбәндәге җаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин:

кисәтү;

Җирлек Советы депутатын, җирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын Җирлек Советындагы вазыйфадан, җирле үзидарәнең сайланулы органыннан үз вәкаләтләре чоры тәмамланганчы, Җирлек Советында вазыйфасын биләү хокукыннан мәхрүм итеп азат итү;

даими нигездә вәкаләтләрне гамәлгә ашырудан аның вәкаләтләре чоры туктатылганчы даими нигездә вәкаләтләр башкару хокукыннан азат итү;

Җирлек Советында, җирле үзидарәнең сайланулы органында аның вәкаләтләре чоры туктатылганчы вазыйфаларны биләүне тыю;

вәкаләтләре чоры туктатылганчы даими нигездә вәкаләтләр башкаруны тыю.

12.2. Әлегестатьяның 12.1 өлешендә күрсәтелгән җаваплылык чараларын Совет депутатына куллану турында карар кабул итү тәртибе Татарстан Республикасы законы нигезендә муниципаль хокукый акт белән билгеләнә.».

9. 33 статьяның 1 өлешендәге 24 пункттын үз көчен югалткан дип танырга.

10. 43 статьяның 5 өлешенә «Россия Федерациясендә, жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән башкасы каралмаган булса» сүзләрен өстәргә.

11. 43 статья түбәндәгечтәлекле 5.1, 5.2 өлешләр өстәргә:

«5.1. Үзкеремнәре, чыгымнары, үзхатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында дәрәс булмаган яисә тулы булмаган белешмәләр биргән Жирлек Башлыгына, әгәр бу белешмәләре бозу житди булмаса, түбәндәге жаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин:

кисәтү;

Жирлек Башлыгын, жирле үзидарәнең сайланулы органын Жирлек Советында, аның вәкаләтләре чоры тәмамланганчы жирле үзидарәнең сайланулы органында биләү хокукыннан мәхрүм итеп азат итү;

даими нигездә вәкаләтләре гамәлгә ашырудан аның вәкаләтләре чоры туктатылганчы даими нигездә вәкаләтләр башкару хокукыннан азат итү;

Жирлек Советында, жирле үзидарәнең сайланулы органында аның вәкаләтләре чоры туктатылганчы вазыйфаларны биләүне тыю;

вәкаләтләре чоры туктатылганчы даими нигездә вәкаләтләр башкаруны тыю.

5.2. Бүлек башлыгына карата әлегә статьяның 5.1 өлешендә күрсәтелгән жаваплылык чараларын куллану турында карар кабул итү тәртибе Татарстан Республикасы законы нигезендә муниципаль хокукый акт белән билгеләнә.».

12. 43 статья түбәндәгә эчтәлекле 6 өлеш өстәргә:

«6. Даими нигездә үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы Жирлек Башлыгының түбәндәгеләргә хокукы юк:

«6. Жирлек Башлыгы түбәндәгеләргә хокукы түгел:

1) шәхсән яисә ышанычлы затлар аша эшмәкәрлек эшчәнлегә белән шөгыйльләнергә;

2) түбәндәге очраклардан тыш коммерция яисә коммерциягә карамаган оешма белән идарә итүдә катнашу:

а) сәяси партия идарәсендә, һөнәри берлек органы, шул исәптән жирле үзидарә органында, муниципаль берәмлекнең сайлау комиссиясе аппаратында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайланулы органы тарафыннан түләүсез нигездә катнашу, башка ижтимагый оешма, торак, гараж кооперативлары съездында (конференциясендә) яисә гомуми жылышында, күчәмсез мөлкәт милекчеләре ширкәтендә катнашу;

б) коммерциягә карамаган оешма идарәсендә (сәяси партия белән идарә итүдә катнашудан тыш, һөнәри берлек органы, шул исәптән жирле үзидарә органында, муниципаль берәмлекнең сайлау комиссиясе аппаратында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайланулы органы, Россия Федерациясе субъекты законында билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы Президентына (Татарстан Республикасы Премьер-министрына) алдан хәбәр итеп, башка ижтимагый оешманың съездында (конференциясендә) яисә гомуми жылышында, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларында, күчәмсез мөлкәт милекчеләре ширкәтендә катнашудан тыш) катнашу;

в) Россия Федерациясе субъекты муниципаль берәмлекләре советында, муниципаль берәмлекләренң башка берләшмәләрендә, шулай ук аларның идарә органнарында муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә күрсәтү;

г) муниципаль берәмлекнең идарә органнарында һәм ревизия комиссиясендә муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә оештыруны, гамәлгә куючысы (катнашучы) муниципаль берәмлек булган оешманы гамәлгә куючы (акционер) тарафыннан оешманы гамәлгә куючының вәкаләтләрен муниципаль берәмлек исеменнән гамәлгә ашыру тәртибен йә муниципаль милектәге акцияләр (устав капиталындагы өлешләр) белән идарә итү тәртибен билгели торган муниципаль хокукий актлар нигезендә тапшыру;

д) федераль законнарда каралган башка очраклар;

3) уку тучылык, фәнни һәм башка ижат эшчәнлегеннән тыш башка түләүле эшчәнлек белән шөгыльләнәргә. Шул ук вакытта уку тучылык, фәнни һәм башка ижади эшчәнлек әгәр Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, бары тик читдәүләтләр, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданны һәм граждандлыгы булмаган затлар акчалары исәбеннән генә финанслана алмый;

4) Россия Федерациясенең халык ара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительләр яисә күзәтү советлары, коммерциячел булмаган хөкүмәтнеке булмаган чит ил оешмалары һәм Россия Федерациясе территориясендә аларның структур бүлекчәләре составына керергә.».

13. 45 статьяның 8 өлешенә «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән башкасы каралмаган булса, «сүзләрен өстәргә.

14. 45 статьяга түбәндәге эчтәлекле 8.1, 8.2 өлешләрен өстәргә:

«8.1. Үз керемнәре, чыгымнары, үз хатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында дәрәс булмаган яисә тулы булмаган белешмәләр биргән Жирлек Башлыгы урынбасарына, әгәр бу белешмәләре бозу житди булмаса, түбәндәге җаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин:

кисәтү;

Жирлек Башлыгы урынбасарын, жирле үзидарәнең сайланулы органын Жирлек Советында, аның вәкаләтләре чоры тәмамланганчы жирле үзидарәнең сайланулы органында биләү хокукыннан мәхрүм итеп азат итү;

даими нигездә вәкаләтләре гамәлгә ашырудан аның вәкаләтләре чоры туктатылганчы даими нигездә вәкаләтләр башкару хокукыннан азат итү;

Жирлек Советында, жирле үзидарәнең сайланулы органында аның вәкаләтләре чоры туктатылганчы вазыйфаларны биләүне тыю;

вәкаләтләре чоры туктатылганчы даими нигездә вәкаләтләр башкаруны тыю.

8.2. Жирлек башлыгы урынбасары итеп куллану турында карар кабул итү тәртибе Әлеге статьяның 8.1 өлешендә күрсәтелгән җаваплылык чараларын билгеләү Татарстан Республикасы законы нигезендә муниципаль хокукий акт белән билгеләнә.».

15. 45 статьяга түбәндәге эчтәлекле 10 өлеш өстәргә:

«10. Даими нигездә үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы Жирлек Башлыгы урынбасарының түбәндәгеләргә хокукы юк:

1) эшмәкәрлек эшчәнлегә белән шәхсән яки ышанычлы затлар аша шөгыльләнәргә;

2) түбәндәге очрақлардан тыш коммерция яисә коммерциягә карамаган оешма белән идарә итүдә катнашуға:

а) сәяси партия идарәсендә, һөнәри берлек органы, шул исәптән жирле үзидарә органында, муниципаль берәмлекнең сайлау комиссиясе аппаратында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайланулы органы тарафыннан түләүсез нигездә катнашу, башка ижтимагый оешма, торак, гараж кооперативлары съездында (конференциясендә) яисә гомуми жыелышында, күчәмсез мөлкәт милекчеләре ширкәтендә катнашу;

б) коммерциягә карамаган оешма идарәсендә (сәяси партия белән идарә итүдә катнашудан тыш, һөнәри берлек органы, шул исәптән жирле үзидарә органында, муниципаль берәмлекнең сайлау комиссиясе аппаратында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайланулы органы, Россия Федерациясе субъекты законында билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы Президентына (Татарстан Республикасы Премьер-министрына) алдан хәбәр итеп, башка ижтимагый оешманың съездында (конференциясендә) яисә гомуми жыелышында, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларында, күчәмсез мөлкәт милекчеләре ширкәтендә катнашудан тыш) катнашу;

в) Россия Федерациясе субъекты муниципаль берәмлекләре советында, муниципаль берәмлекләренә башка берләшмәләрендә, шулай ук аларның идарә органнарында муниципаль Жирлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә күрсәтүгә;

г) муниципаль берәмлекнең идарә органнарында һәм ревизия комиссиясендә муниципаль берәмлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә оештыруны, гамәлгә куючысы (катнашучы) муниципаль берәмлек булган оешманы гамәлгә куючы (акционер) тарафыннан оешманы гамәлгә куючының вәкаләтләрен муниципаль берәмлек исемнән гамәлгә ашыру тәртибен йә муниципаль милектәге акцияләр (устав капиталындагы өлешләр) белән идарә итү тәртибен билгели торган муниципаль хокукый актлар нигезендә тапшыру;

д) федераль законнарда каралган башка очрақлар;

3) укучучылык, фәнни һәм башка ижат эшчәнлегеннән тыш башка түләүле эшчәнлек белән шөгыльләнәргә. Шул ук вакытта укучучылык, фәнни һәм башка ижади эшчәнлек әгәр Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, бары тик читдәүләтләр, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданны һәм гражданлыгы булмаган затлар акчалары исәбеннән генә финанслана алмый;

4) Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительләр яисә күзәтү советлары, коммерциячел булмаган хөкүмәтнеке булмаган чит ил оешмалары һәм Россия Федерациясәт ерриториясендә аларның структур бүлекчәләрес оставына керергә.»

16. «Жирлек Башкарма комитетының вәкаләтләре» 49 статьясында:

1 өлешнең 3 пунктна түбәндәге эчтәлекле пунктчалар өстәргә:

«-«ирекле төзелешне жимерү турында, үз белдеге белән төзелгән корылманы жимерү яисә капитал төзелеш объектларын рөхсәт ителгән төзүнен, реконструкцияләүнен жир белән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре, территорияне планлаштыру документлары, яисә федераль законнарда билгеләнгән капитал төзелеш объектлары параметрларына туры китерү турындагы карарны Россия Федерациясе гражданлык законнары нигезендә кабул итә;

-күпфатирлы йортлардагы урыннар милекчеләренә капитал ремонт фондын төзү ысуллары, капитал ремонт фондын булдыру ысулын сайлау тәртибе турында хәбәр итә;

- күп фатирлы йортларда гомуми мөлкәتكә капитал ремонт үткәрүдә кичектергесез ихтыяж барлыкка килгәндә өстәмә ярдәм күрсәтү өчен бюджет чаралары исәбеннән кире кайтарып алу һәм (яисә) кирек айтарылмый торган нигездә бюджет чаралары исәбеннән күрсәтү очракларының тәртибен һәм исемлеген раслый.».

1 өлешнең 4 пункттындагы 2 абзацында «, кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыра» сүзләрен төшереп калдырырга;

2 өлешнең унөчөнче абзацын түбәндәге редакциядә баян итәргә:

«жирлек территориясендә яшәүче хужасыз хайваннар белән эш итү эшчәнлеген гамәлгә ашыра;»;

3 өлешнең 1 пункттын түбәндәге редакциядә баян итәргә:

«1) тиешле территориядә муниципаль контрольне оештыру һәм гамәлгә ашыру. Муниципаль контроль төрләре һәм аларны гамәлгә ашыруга вәкаләтле жирле үзидарә органнары исемлеге Жирлек Советы билгеләгән тәртиптә алып барыла;»;

3 өлешнең 4 пункттында «жирлектә вәкаләтле жирлеүзидарә органнары гамәлгә ашыра торган муниципаль контрольдән тыш» сүзләрен төшереп калдырырга.

17. 82 статьяның 1 өлешендәге 2 абзацын түбәндәге редакциядә баян итәргә:

«Муниципаль эчке алынмалар дигәндә муниципаль берәмлек исемнән муниципаль кыйммәтле кәгазьләр урнаштыру юлы белән һәм Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларыннан һәм кредит оешмаларыннан кредитлар рәвешендә жирле бюджетка заем акчаларын жәлеп итү күздә тотыла.».

18. «Муниципаль финанс контроле» 85 статьясында:

1 өлешнең 1 абзацын түбәндәге редакциядә баян итәргә:

«1. Муниципаль финанс контроле бюджет хокук мөнәсәбәтләрен, физик затларга Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан бүтән түләүләр буенча гавами норматив йөкләмәләрен һәм йөкләмәләрен, шулай ук дәүләт (муниципаль) контрактлары, шартнамәләр (киләшүләр) шартларын үтәүне тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла.»;

2,3 өлешләрдә «бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә» сүзләрен төшереп калдырырга.

Татарстан Республикасы
Кайбыч муниципаль районы
Ябалак авыл жирлеге Советының
2020 елның 23 мартындагы
5 номерлы
карары белән кабул ителде

Татарстан Республикасы
Кайбыч муниципаль районы
Ябалак авыл жирлеге башлыгы

М.Ф. Гыйзәтуллина

**«ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
КАЙБИЧ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ЯБАЛАК АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ»
МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕ
УСТАВЫ НИГЕЗЛӘМӘЛӘРЕНЕҢ
ЯҢА РЕДАКЦИЯСЕ**

**Ябалак авылы
2020 ел**

5 статья. Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләре

1. Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә түбәндәгеләр керә:

1) Жирлек бюджеты проектын төзү һәм карау, жирлек бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен контрольдә тоту, жирлек бюджеты үтәлеше турында хисап төзү һәм раслау;

2) Жирлекнең жирле салымнарын һәм җыемнарын билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару;

3) Жирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәтенә ия булу, аннан файдалану һәм аның белән эш итү;

4) Жирлекнең торак пунктлары чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын тәэмин итү;

5) Жирлек халкын элементә, җәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү белән тәэмин итү өчен шартлар тудыру;

6) Жирлек халкын мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү һәм ял оештыру өчен шартлар тудыру;

7) Жирлек территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакүләм спорт үсеше өчен шартлар булдыру, жирлекнең рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру;

8) Жирлекнең архив фондларын формалаштыру;

9) Жирлек территориясен төзекләндрү кагыйдәләрен раслау, аларның үтәлешен контрольдә тоту, жирлек территориясен төзекләндрүне күрсәтелгән кагыйдәләренә туры китереп оештыру.

Жирлек территориясен төзекләндрүне тормышка ашыру түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- гомуми файдаланудагы территорияләрне карап тоту һәм мондый территорияләрдән файдалану тәртибе;

- биналарның, корылмаларның, корылмаларның фасадларының һәм киртәләү конструкцияләренә тышкы кыяфәте;

- төзекләндрү элементларын проектлау, урнаштыру, карап тоту һәм торгызу, шул исәптән жир эшләрен башкарганнан соң да;

- биналар, корылмаларның архитектур яктылыгын да кертәп, муниципаль берәмлек территориясен яктыртуны оештыру;

- торак пунктлар чикләрендә урнашкан газоннарны, чәчәк түтәлләрен һәм үләнчел үсемлекләр биләгән башка территорияләрне булдыру, карап тоту, торгызу һәм саклау тәртибен дә кертәп, муниципаль берәмлек территориясен яшелләндрүне оештыру;

- муниципаль берәмлек территориясендә мәгълүмат, шул исәптән урам исемнәре һәм йорт номерлары, элмә такталары куелган күрсәткечләр урнаштыру;

- балалар һәм спорт майданчыкларын, хайваннарны йөртү өчен майданчыклар, парковкалар (парковка урыннары), кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту;

- жәяүлеләр коммуникацияларен, шул исәптән тротуарлар, аллеялар, юллар, сукмаклар булдыру;

- күрсәтелгән территория буенча инвалидларның һәм халыкның башка аз хәрәкәтләнүче төркемнәренә тоткарлыксыз хәрәкәт итүен тәмин итү максатларында муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү;

- муниципаль берәмлек территориясен, шул исәптән кышкы чорда да жыештыру;

- яңгыр суларын агызуны оештыру;

- жир эшләрен үткөрү тәртибе;

- күп фатирлы йортлардагы биналарның, төзелмәләренә, корылмаларның, жир кишәрлекләренә (милекчеләреннән һәм (яки) башка законлы хужаларының (мондый йортлар чикләре буенча төзелмәгән жир кишәрлекләре милекчеләреннән тыш) тирә-юньне карап тотуда, шул исәптән финанс, милекчеләренә һәм (яки) башка законлы хужаларының катнашуы;

- Татарстан Республикасы законында билгеләнгән тәртип нигезендә тирә-юнь территорияләренә чикләрен билгеләү;

- Жирлек территориясен бәйрәмчә бизәү;

- Жирлек территориясен төзекләндерү буенча чараларны тормышка ашыруда гражданнар һәм оешмаларның катнашу тәртибен тормышка ашыру;

- Жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен үтәүне контрольдә тоту.

10) адреслар бирү, адресларны үзгәртү, юкка чыгару, урам-юл челтәре элементларына (федераль әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, региональ яки муниципаль ара әһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле әһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш) исемнәр бирү, жирлек чикләрендә планлаштыру структурасы элементлары атамаларын бирү, мондый атамаларны үзгәртү, юкка чыгару, дәүләт адрес реестрында мәгълүмат урнаштыру;

11) авыл хужалыгы житештерүен үстерүгә ярдәм итү, кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыру;

12) Жирлектә балалар һәм яшьләр белән эшләр чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

13) жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданнарга һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтү, халык дружиналары эшчәнлеген өчен шартлар тудыру;

14) каты коммуналь калдыкларны жыю (шул исәптән аерым туплау) һәм транспортлау эшчәнлеген оештыруда катнашу;

15) ритуаль хезмәтләр оештыру һәм күмү урыннарын карап тоту;

16) Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә жирлек чикләрендә халыкны су белән тәмин итү, ташландык суларны агызу, халыкны ягулык белән тәмин итүне оештыру, ;

17) Жирлекнең торак пунктлары чикләрендә жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген;

18) милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, жирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниәтен саклап калуга һәм үстерүгә, мигрантларны социаль һәм мәдәни адаптацияләүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлдерелгән чараларны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

19) Жирлек халкының массакүләм ял итүе өчен шартлар тудыру һәм халык күпләп ял итә торган урыннарны төзекләндерүне оештыру, шул исәптән гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр бие полосуларына ирекле үтеп керүен тәэмин итү;

20) Россия Федерациясе гражданнык законнары нигезендә үз белдеге белән төзелгән корылманы сүтү, үз белдегең белән корылган корылманы сүтү яки аны рөхсәт ителгән төзелеш, үзгәртеп кору, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре белән билгеләнгән капитал төзелеш объектларының чик параметрларына, территорияне планлаштыру документларына яисә федераль законнарда билгеләнгән капитал төзелеш объектлары параметрларына мәжбүри таләпләргә туры китерү турында карар кабул итү;

21) күпфатирлы йортларда биналарның милекчеләренә капитал ремонт фондын формалаштыру ысуллары, капитал ремонт фондын формалаштыру ысулын сайлау тәртибе турында хәбәр итү;

22) күпфатирлы йортларда гомуми мөлкәткә капитал ремонт ясауда кичектергесез ихтыяж туганда жирлек бюджеты акчалары исәбеннән кире һәм (яки) кире кайтарылмый торган нигездә ярдәм күрсәтү тәртибен һәм очраклары исемлеген раслау.

2. Жирлекнең жирле үзидарә органнары, Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә, жирлек бюджетыннан муниципаль район бюджетына бирелә торган бюджетара трансфертлар исәбенә жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз вәкаләтләренә бер өлешен гамәлгә ашыруны аларга тапшыру турында Кайбыч муниципаль районы жирле үзидарә органнары белән килешүләр төзәргә хокуклы.

6 статья. Жирлекнең жирле үзидарә органнарының жирлекләренә жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итүгә хокуклары

1. Жирлекнең жирле үзидарә органнары түбәндәгеләргә хокуклы:

1) Жирлек музейларын булдыру;

2) Жирлектә нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр кылу;

3) опека һәм попечительлек эшчәнлеген тормышка ашыруда катнашу;

4) Жирлек территориясендә жирле милли-мәдәни мохтариятләренә хокукларын гамәлгә ашыру белән бәйлә эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;

5) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә ярдәм итү һәм жирлек территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыру;

6) Жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизация эзәрләү чараларын оештыруда һәм тормышка ашыруда катнашу;

7) муниципаль янғын сагы булдыру;

8) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;

9) кеше хокукларын тәмин итүгә жәмәгать контролен һәм мәжбүри тоту урыннарында булган затларга ярдәм күрсәтүне гамәлгә ашыручы ижтимагый күзәтчелек комиссияләренә ярдәм күрсәтү;

10) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидлар ижтимагый берләшмәләре тарафыннан оештырылган оешмаларга ярдәм күрсәтү;

11) торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча гражданның муниципаль торак фондыннан торак урыннары бирү;

12) Жирлек территориясендә яшәүче хужаларсыз хайваннар белән эш итү буенча эшчәнлекне гамәлгә ашыру;

13) «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында» 2016 елның 23 июнендәге 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендә чараларны гамәлгә ашыру;

14) инвалидлар, сәламәтлекләре чикләнгән затлар, адаптив физик культура һәм адаптив спорт үсешенә ярдәм күрсәтү;

15) «Кулланучылар хокукларын яклау турында» 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы Россия Федерациясе Законнда каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыру.

2. Жирле үзидарә органнары башка мәсьәләләренә хәл итәргә, башка дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашырга хокуклы («Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 статьясы нигезендә аларга тапшырылмаган), әгәр бу федераль законнарда каралса, шулай ук башка муниципаль берәмлекләренә жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары компетенциясенә кертелмәгән һәм федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары, жирле бюджетлар керемнәре исәбеннән, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларынан бирелгән бюджетара трансфертлардан тыш, башка бюджетлар һәм түләүләренә өстәмә нормативлары буенча салым керемнәре кергән башка мәсьәләләренә хәл итәргә хокуклы.

22 статья. Гражданнар жыены

1. Гражданнар жыены халык тарафыннан турыдан-туры жирле үзидарэ гамэлгэ ашырылу һәм халыкның жирле үзидарэне гамэлгэ ашыруда катнашууы рәвеше булып тора.

2. «Россия Федерациясендә жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясында каралган гражданнар жыены анда торак пункт яки жирлек халкының сайлау хокукына ия яртысыннан артыгы катнашканда хокуклы. Торак пунктта бер үк вакытта элеге торак пунктта яшәүчеләрнең сайлау хокукына ия яртысы бергә булу мөмкинлеге булмаса, авыл жирлеге Уставы нигезендә гражданнар жыены этаплап, Татарстан Республикасы Кайбыч муниципаль районының Ябалак авыл жирлеге составына керүче торак пунктларда гражданнар жыенын эзерләү һәм үткәрү тәртибе турындагы Нигезләмә белән расланган тәртиптә гражданнар жыенын үткәрү турында карар кабул ителгән көннән бер айдан да артмаган вакыт эчендә үткәрелә. Шул ук вакытта элегрәк гражданнар жыенында катнашкан затлар тавыш бирүдә катнашуның алдагы этапларында катнашмый. Гражданнар жыенында катнашучыларның яртысыннан артыгы тавыш бирсә, халык жыены карары кабул ителгән дип санала.

3. «Россия Федерациясендә жирле үзидарэ оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 25.1 статьясында каралган түбәндәге очракларда гражданнар жыены үткәрелергә мөмкин:

1) торак пунктта күрсәтелгән торак пункт территориясен башка Жирлек (муниципаль район) территориясенә кертүгә китерә торган күрсәтелгән торак пункт кертгән жирлек (муниципаль район) чикләрен үзгәртү мәсьәләсе буенча;

2) Жирлек составына керүче торак пунктта элеге торак пункт территориясендә гражданнарның үзара салым акчаларын кертү һәм куллану мәсьәләсе буенча;

3) авыл торак пункттында авыл торак пункты старостасы кандидатурасын тәкъдим итү мәсьәләсе буенча, шулай ук авыл торак пункты старостасының вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату мәсьәләсе буенча;

4) авыл торак пункттында гражданнар жыены шулай ук муниципаль хезмәт турында Россия Федерациясе законнарында каралган очракларда муниципаль хезмәт вазыйфасын биләүгә конкурс үткәргәндә конкурс комиссиясе составына кандидатуралар тәкъдим итү максатларында үткәрелергә мөмкин.

4. Гражданнар жыены муниципаль берәмлек башлыгы яисә сайлау хокукына ия, кимендә 10 кеше булган торак пунктта яшәүчеләр төркеме инициативасы белән чакырыла ала.

5. Жыен үткәрү инициативасын хуплау йөзеннән жыелырга тиешле имзалар саны сайлау хокукына ия, торак пункт территориясендә даими яки нигездә яшәүче, яшәү урыны буенча теркәлгән гражданнар санының 5 процентын тәшкил итә, ләкин 25тән дә ким була алмый.

6. Муниципаль берәмлек башлыгы тарафыннан чакырыла торган гражданнар жыены муниципаль берәмлек башлыгы карары белән билгеләнә, инициатив

төркем тарафыннан чакырылучы гражданныр жыены муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы карары белән билгеләнә.

7. Торак пунктта яшәүчеләр гражданныр жыенын үткәрү вакыты һәм урыны турында алдан хәбәр итәләр, муниципаль хокукый акт проекты һәм гражданныр жыенын хәл итүгә чыгарылучы мәсьәләләр буенча материаллар белән алдан ук «Татарстан Республикасы Кайбыч муниципаль районының Ябалак авыл җирлеге составына керүче торак пунктларда гражданныр жыенын эзерләү тәртибе турында» Нигезләмәдә билгеләнгән тәртип нигезендә танышалар.

8. Жыенда кабул ителгән карарлар муниципаль хокукый актлар булып торалар, муниципаль берәмлек башлыгы тарафыннан имзаланалар һәм Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлары регистрына кертелергә тиешләр.

29 статья. Жирлек Советы составы

1. Жирлек советы бер мандатлы сайлау округлары буенча муниципаль сайлауларда сайланучы 7 депутаттан тора.

2. Жирлек советы аның составына билгеләнгән саныннан кимендә өчтән икесен сайлаганда хокуклы була.

30 статья. Жирлек Советы депутаты статусы

1. Жирлек Советы депутаты вәкаләтләре сайлаудан башлана һәм яңа чакырылыш авыл җирлеге Советы эшли башлагач туктатыла.

2. Жирлек Советы депутаты, әлеге Уставта билгеләнгән очраклардан тыш, депутат эшчәнлеген төп эш урыны буенча хезмәт вазыйфаларын башкару белән бергә алып бара.

3. Жирлек Советы депутаты статусы белән бәйле чикләүләр федераль законнар белән билгеләнә.

4. Жирлек Советы депутатына Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав, жирлек Советы карарлары нигезендә үз вәкаләтләрен тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тәэмин ителә.

5. Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән очрашулары махсус билгеләнгән урыннарда, шулай ук ишегалды территорияләрендә, аларны үткәрү тормыш итү, транспорт яки социаль инфраструктура, элемент объектларының функцияләвен бозу, жәяүлеләр һәм (яки) транспорт чараларының хәрәкәтенә комачаулык тудыру яки гражданнырның торак урыннарына яки транспорт яки социаль инфраструктура объектларына керүенә китермәслек шарт белән үткәрелә. Мондый очрашулар турында Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнарына яисә жирле үзидарә органнарына хәбәр итү таләп ителми. Шул ук вакытта жирлек Советы депутаты күрсәтелгән органнарда аларны үткәрү датасы һәм вакыты турында алдан хәбәр итәргә хокуклы.

6. Жирлек Башкарма комитеты депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткөрү өчен махсус билгелэнгән урыннар, шулай ук депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткөрү өчен бирелә торган урыннар исемлеген һәм аларны бирү тәртибен билгели.

7. Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән очрашулары Россия Федерациясенә жылышылар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турындагы законнары нигезендә үткәрелә.

8. Жирлек Советы депутатының сайлаучылар белән жылышылар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турында Россия Федерациясә законнары белән билгеләнә торган гавами чара формасында сайлаучылар белән очрашуларын оештыруга яисә үткөрүгә комачаулау үзе артыннан Россия Федерациясә законнары нигезендә административ жаваплылык китерә.

9. Жирлек Советы депутаты Жирлек Советы тарафыннан расланган, шул исәптән депутатның түбәндәге йөкләмәләрен дә үз эченә алган депутат этикасы кагыйдәләрен үтәргә тиеш:

1) шәхсэн яисә аның якин туганнарына кагылышлы мәсьәләләренә хәл иткәндә жирле үзидарә органнары, оешмалар, вазыйфай затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм гражданнар эшчәнлегенә йогынты ясау өчен депутат статусыннан файдаланмаса;

2) депутат вазыйфаларын объектив башкаруда шик уятырга мөмкин булган гамәлләрдән тыелырга, шулай ук аның абруена яисә жирлек советы абруена зыян китерергә сәләтле низаглы ситуацияләрдән сакланырга;

3) мәнфәгатьләр конфликты барлыкка килү куркынычы янаганда - шәхси кызыксыну депутат вазыйфаларының объектив башкарылуына тәэсир итә яки йогынты ясый ала торган ситуациядә - бу хакта жирлек Советына хәбәр итәргә һәм аның әлеге мәнфәгатьләр конфликтын булдырмауга яисә жайга салуга юнәлтелгән карарын үтәргә;

4) Жирлек Советында билгелэнгән халык алдында чыгыш ясау кагыйдәләрен үтәргә;

5) депутат эшчәнлегә белән бәйлә булмаган максатларда, Федераль закон нигезендә конфиденциаль характердагы белешмәләргә кертелгән, депутат вазыйфаларын үтәү белән бәйлә рәвештә аңа билгеле булган мәгълүматларны таратмаса һәм кулланмаса;

6) физик һәм юридик затлардан (бүләкләр, акчалата бүләк, ссудалар, хезмәт күрсәтүләр, күңел ачу, ял итү, транспорт чыгымнары һәм башка бүләкләүләр) депутат вазыйфаларын үтәүгә бәйлә рәвештә акчалата бүләк алмаса.

10. Эгәр «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принципнары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда башкасы каралмаса Жирлек Советы депутаты «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затлар һәм аларның керемнәренә башка затлар чыгымнарының туры килүен тикшереп тору турында» 2012 елның 3 декабрәндәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, «Аерым категориядәге затларга Россия

Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм счетлары (кертемнәре) булуны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны тыю турында» 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль закон, «Чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында» Федераль закон белән билгеләнгән чикләүләрне, тыюларны, бурычларны үтәргә тиеш.

11. Керемнәр, чыгымнар, милек һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турында авыл жирлеге Советы депутаты тарафыннан тапшырыла торган белешмәләрнең дәрәжәсиз һәм тулылыгын тикшерү Татарстан Республикасы Президенты (Татарстан Республикасы Премьер-министры) карары буенча Татарстан Республикасы Законнда билгеләнгән тәртиптә үткөрелә.

12. «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрдәге 273-ФЗ номерлы Федераль законда, «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затлар һәм аларның керемнәренә башка затлар чыгымнарының туры килүен тикшереп торы турында» 2012 елның 3 декабрдәге 230-ФЗ номерлы Федераль законда, «Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертемнәр) ачуны һәм булдыруны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны, чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында» 2013 елның 07 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль законда, Татарстан Республикасы Президенты (Татарстан Республикасы Премьер-министры) күрсәтелгән вәкаләтләрне куллану турындагы гаризасы белән депутатның яисә башка затларның әлегә вәкаләтләрне куллану һәм жирле үзидарә органында вакытлыча файдалану турындагы гаризасы белән мөрәжәгать иткәндә, Жирлек Советы депутаты вәкаләтләрне вакытыннан алда туктату яисә күрсәтелгән затка карата башка җаваплылык чарасын куллану турында гариза белән, тиешле карар кабул итәргә вәкаләтле жирле үзидарә органына яисә судка мөрәжәгать итә.

12.1. Үз хатынының (иренен) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында дәрәжәсиз булмаган яки тулы булмаган белешмәләр биргән жирлек Советы депутатына, әгәр дә бу мәгълүматларны бозып күрсәтү мөһим булмаса, түбәндәге җаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин:

кисәтү;

Жирлек Советы депутатын, жирле үзидарәнең сайланулы органында, аның вәкаләтләре вакыты беткәнче, жирлек советында, Жирле үзидарәнең сайланулы органында вазыйфа биләүдән мәхрүм итеп, азат итү;

вәкаләтләрне даими нигездә гамәлгә ашыру хокукыннан мәхрүм итеп, даими нигездә вәкаләтләрне гамәлгә ашырудан азат итү;

вәкаләтләре тәмамланганчы Жирлек Советында, жирле үзидарәнең сайланулы органында вазыйфа биләүне тыю;

вәкаләтләр срогы тәмамланганчы вәкаләтләрне даими нигездә үтәүне тыю.

12.2. Жирлек Советы депутатына әлегә статьяның 12.1 өлешендә күрсәтелгән җаваплылык чараларын куллану турында карар кабул итү тәртибе Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль хокукый акт белән билгеләнә.

13. Муниципаль вазыйфаларны биләүче затларның керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында белешмәләр «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге жирле үзидарә органнарының рәсми сайтында түбәндәге адрес буенча урнаштырыла: <http://kaybici.tatarstan.ru> һәм (яисә) бастырып чыгару өчен массакүләм мәгълүмат чараларына муниципаль хокукый актлар тарафыннан билгеләнә торган тәртиптә бирелә.

33 Статья. Жирлек Советы Компетенциясе

1. Жирлек Советы компетенциясендә:

- 1) Жирлек уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү;
- 2) Жирлек территориясендә законнар нигезендә мәжбүри кагыйдәләр билгеләү;
- 3) Жирлек бюджетын раслау һәм аның үтәлеше турында хисап;
- 4) салымнар һәм жыемнар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару, аларны түләү буенча ташламалар бирү;
- 5) Жирлекнең социаль-икътисади үсеш стратегиясен раслау;
- 6) Жирлекнең чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору турында инициативаны тәкъдим итү;
- 7) Жирлек Советы депутатларын сайлауларны билгеләү һәм жирлек советына депутатлар сайлау буенча сайлау округлары схемасын раслау;
- 8) жирле референдум билгеләү;
- 9) Жирлек Башлыгын сайлау;
- 10) Жирлек Башлыгы урынбасарын сайлау;
- 11) Кайбыч муниципаль районы Советына авыл жирлеге Советы депутатлары арасыннан Жирлек вәкилен сайлау;
- 12) Жирлекнең Башкарма комитеты структурасын раслау, аның хезмәткәрләренең чик санын билгеләү;
- 13) Жирлек сайлау комиссиясе әгъзаларын билгеләү;
- 14) Жирлекнең чикләрен үзгәртү, үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, Жирлек Советы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирүне билгеләү;
- 15) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында Закон чыгару инициативасы хокукын гамәлгә ашыру;
- 16) Жирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәт белән идарә итү һәм эш итү тәртибен, шул исәптән аны федераль законнар нигезендә хосусыйлаштыру тәртибен һәм шартларын билгеләү; читләштереп калдыру жирлек Советы тарафыннан килештерелеп яки расланганнан соң гамәлгә ашырыла торган муниципаль мөлкәт төрләре исемлеген билгеләү;
- 17) муниципаль предприятиеләрне төзү, үзгәртеп кору һәм бетерү турында, шулай ук федераль законнарда каралган очраклардан тыш, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәт күрсәтүләренә тарифларны билгеләү турында карарлар кабул итү тәртибен билгеләү;

18) Жирлекнең муниципальара хезмәттәшлек оешмаларында катнашу тәртибен билгеләү;

19) жирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягыннан тәмин итү тәртибен билгеләү;

20) Жирлекнең Ревизия комиссиясен формалаштыру;

21) Жирлек Башлыгын отставкага жиберү турында карар кабул итү;

22) Жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау;

23) жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфай затлары тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә хәл итү вәкаләтләрен башкаруны контрольдә тоту;

24) үз көчен югалткан дип танылды;

25) территориаль ижтимагый үзидарә органнарына жирлек бюджетыннан кирәкле акчалар бүлеп бирү шартларын һәм тәртибен билгеләү;

26) автоном коммерцияле булмаган оешмалар һәм фондлар рәвешендә коммерцияле булмаган оешмалар төзү турында карарлар кабул итү;

27) үз массакуләм мәгълүмат чараларын гамәлгә кую;

28) Жирлек Уставын һәм жирлек Советы карарларын аңлату;

29) Жирлек Советы Регламентын һәм үз эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча башка карарлар кабул итү;

30) Жирлек Советы Аппараты турында Нигезләмәне раслау;

31) Жирлек Башлыгының һәм жирле үзидарәнең сайланулы башка вазыйфай затларының, жирлек Советы депутатларының, муниципаль хезмәткәрләренә һәм муниципаль учреждение хезмәткәрләренә һөнәри белем һәм өстәмә һөнәри белем оештыру, Россия Федерациясенең Мәгариф турындагы законнарында һәм муниципаль хезмәт турындагы законнарда каралган тәртиптә муниципаль хезмәт өчен кадрлар әзерләүне оештыру;

32) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән жирлекләренә вәкиллекле органнары карамагына кертелгән башка вәкаләтләр, шулай ук әлеге устав белән жирлек Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.

2. Жирлек Советы авыл жирлеге Башлыгының еллык эшчәнлегенә, жирлек Башкарма комитеты һәм жирлек Башлыгына караган башка жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә, шул исәптән жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләренә хәл итү турында еллык хисапларын тыңлый.

43 статья. Жирлек Башлыгы статусы

1. Жирлек Башлыгы даими нигездә эшли.

2. Кайбыч муниципаль район Советында даими нигездә билгеләнгән Жирлек Башлыгы вазыйфасына сайланган очракта, ул Жирлек Башлыгы вәкаләтләрен даими рәвештә башкара.

3. Жирлек Башлыгы үз эшчәнлегендә федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә Жирлек халкына һәм Советына хисап тоту һәм аларның контролендә.

4. Жирлек Башлыгы эшчәнлек нәтижеләре, Жирлекнең Башкарма комитеты һәм аңа буйсынган башка жирле үзидарә органнары эшчәнлегә нәтижеләре, шул исәптән Жирлек Советы тарафыннан куелган мәсьәләләргә хәл итү турында Жирлек Советы алдында елга кимендә бер тапкыр хисап тотта.

5. «Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законда башкасы каралмаган очракта Жирлек башлыгы «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрдәгә 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затлар һәм аларның керемнәренә башка затлар чыгымнарының туры килүен тикшереп торы турында» 2012 елның 3 декабрдәгә 230-ФЗ номерлы Федераль закон, «Аерым категориядәгә затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертәмләр) ачуны һәм счетлары (кертәмләр) булуны, акча һәм кыйммәтләргә саклауны тыю турында» 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль законда каралган чикләүләргә, тыюларны, тыюларны, йөкләмәләргә үтәргә тиеш.

5.1. Үз хатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, чыгымнары, мөлкәтә һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләргә турында дәрәс булмаган яки тулы булмаган белешмәләр биргән жирлек башлыгына, әгәр дә бу мәгълүматларны бозып күрсәтү мөһим булмаса, түбәндәгә җаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин:

кисәтү;

Жирлек Башлыгын, жирле үзидарәнең сайланулы органында, аның вәкаләтләргә срогы тәмамланганчы, жирлек советында, жирле үзидарәнең сайланулы органында вазыйфа биләүдән мөһрүм итәп, азат итү;

вәкаләтләргән даими нигездә гамәлгә ашыру хокукынан мөһрүм итәп, даими нигездә вәкаләтләргә гамәлгә ашырудан азат итү;

вәкаләтләргә тәмамланганчы Жирлек советында, жирле үзидарәнең сайланулы органында вазыйфа биләүне тыю;

вәкаләтләр срогы тәмамланганчы вәкаләтләргә даими нигездә үтәүне тыю.

5.2. Жирлек Башлыгына әлегә статьяның 5.1 өлешендә күрсәтелгән җаваплылык чараларын куллану турында карар кабул итү тәртибә Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль хокукый акт белән билгеләнә.

6. Үз вәкаләтләргән даими нигездә гамәлгә ашыручы Жирлек Башлыгы:

1) эшмәкәрлек эшчәнлегә белән шәхсән яки ышанычлы затлар аша шөгыйльләнергә;

2) түбәндәгә очраклардан тыш, коммерция яки коммерцияле булмаган оешма белән идарә итүдә катнашырга:

а) сәяси партия, һөнәр берлегә органы, шул исәптән жирле үзидарә органында, жирлекнең сайлау комиссиясе аппаратында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайлау органы тарафыннан түләүсез идарәдә катнашу, башка иҗтимагый оешманың, торак, торак төзелеше, гараж кооперативларының, күчәмсез милек милек милекчеләр ширкәтенә гомуми җыелышында катнашу (конференция);

б) коммерцияле булмаган оешма белән идарә итүдә (сәяси партия, һөнәри берлек органы, шул исәптән жирле үзидарә органында, жирлекнең сайлау комиссиясе аппаратында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайлау органы тарафыннан, Татарстан Республикасы Законында билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы Президенты (Татарстан Республикасы Премьер-министры) алдан хәбәрнамәсе белән, съездда (конференцияләрдә) яки башка ижтимагый оешманың, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларының, күчемсез милек милекчеләр ширкәтенең гомуми жыелышында катнашудан тыш) катнашырга;

в) Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре советында, башка муниципаль берәмлекләрнең берләшмәләрендә, шулай ук аларның идарә органнарында жирлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә тәкъдим итү;

г) Жирлек исеменнән оешманы гамәлгә куючы вәкаләтләрен гамәлгә ашыру тәртибен яисә муниципаль милектә булган акцияләр (устав капиталындагы өлешләр) белән идарә итү тәртибен билгели торган муниципаль хокукый актлар нигезендә жирлекнең идарә органнарында һәм Ревизия комиссиясендә, гамәлгә куючы (акционер) булган оешманың идарә итү органнарында һәм Ревизия комиссиясендә жирлек мәнфәгатьләрен бушлай тәкъдим итәргә;

д) федераль законнарда каралган башка очраклар;

3) мөгаллимлек, фәнни һәм башка ижади эшчәнлектән тыш, башка түләүле эшчәнлек белән шөгыльләнәргә. Шул ук вакытта укучылык, фәнни һәм башка ижади эшчәнлек, әгәр Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсе яисә Россия Федерациясе законнары белән башкасы каралмаган булса, чит ил дөүләтләре, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданны һәм гражданлыгы булмаган затлар акчалары хисабына гына финанслана алмый;

4) Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительләр яки күзәтчелек советлары, Россия Федерациясе территориясендә эшләүче чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган һәм аларның структур бүлекчәләре составына керергә хокуклы түгел.

45 статья. Жирлек Башлыгы урынбасары

1. Жирлек Башлыгы тәкъдиме белән Жирлек Советы тарафыннан Жирлек Советы депутатлары арасынан Жирлек Башлыгы урынбасары сайлана.

2. Жирлек Башлыгы урынбасары, әгәр Жирлек Советы тавыш бирүнең башка тәртибен билгеләмәсә, яшерен тавыш бирү юлы белән сайлана.

3. Жирлек Советы депутаты, әгәр аны сайлау өчен Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан артыгы тавыш бирсә, Жирлек Башлыгының сайланган урынбасары булып санала.

4. Жирлек Башлыгы урынбасары Жирлек Советы Регламентында билгеләнгән вазыйфаларны бүлү эшен башкара, Жирлек Башлыгы йөкләмәсен үти.

Жирлек Башлығы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган яки суд карары буенча, сак астына төшерү яки вазыйфадан вакытлыча читләштерелгән яки вакытлыча азат ителгән очракта, яисә үз вазифаларын вакытлыча башкару мөмкин булмаган, процессуаль мәжбүри итү чараларын кулланган очракта, аның вәкаләтләрен Жирлек Башлығы урынбасары вакытлыча башкара.

5. Жирлек Башлығы урынбасары, әлеге Уставның 43 статьясындагы 2 пункттында күрсәтелгән очрактан тыш, үз вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыра.

6. Жирлек Башлығы урынбасары вәкаләтләре әлеге Уставның 40 статьясында каралган нигезләр буенча вакытыннан алда туктатыла.

7. Жирлек Башлығы урынбасары, Жирлек Башлығы инициативасы белән яисә Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бер өлеше таләбе буенча кабул ителә торган авыл жирлегә Советы карары буенча да вазыйфадан теләсә кайсы вакытта чакыртып алынырга мөмкин. Жирлек Башлығы урынбасарын чакыртып алу турындагы карар Жирлек Советы депутатларының билгеләнгән санының күпчелегә тавышы белән кабул ителә.

8. Жирлек башлығы урынбасары «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрдәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затлар һәм аларның керемнәренә башка затлар чыгымнарының туры килүен тикшереп тору турында» 2012 елның 3 декабрдәге 230-ФЗ номерлы Федераль закон, «Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертәмнәр) ачуны һәм счетлар (кертәмнәр) булдыруны, акчалар һәм кыйммәтле әйберләр саклауны тыю турында» 07.05.2013 № 79-ФЗ Федераль закон, «Россия Федерациясе территориясеннән читтә урнашкан чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында» Федераль закон, «Россия Федерациясенәң жирле үзидарә принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган чикләүләргә, тыюларны, үз бурычларын, йөкләмәләргә законнарда башкасы каралмаган булса, үтәргә тиеш.

8.1. Үз хатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында дәрәс булмаган яки тулы булмаган белешмәләр биргән жирлек башлығы урынбасарына, әгәр дә бу мәгълүматларны бозып күрсәткән очракта, түбәндәге җаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин:

кисәтү;

жирле үзидарәнең сайланулы органында, Жирлек советында, жирле үзидарәнең сайланулы органында вазифа биләүдән мәхрүм итеп, Жирлек Башлығы урынбасарын азат итү;

вәкаләтләрен даими нигездә гамәлгә ашыру хокукыннан мәхрүм итеп, даими нигездә вәкаләтләргә гамәлгә ашырудан азат итү;

вәкаләтләре тәмамланганчы Жирлек советында, жирле үзидарәнең сайланулы органында вазыйфа биләүне тыю;

вәкаләтләр срогы тәмамланганчы вәкаләтләргә даими нигездә үтәүне тыю.

8.2. Жирлек Башлыгы урынбасарына әлеге статьяның 8.1 өлешендә күрсәтелгән жаваплылык чараларын куллану турында карар кабул итү тәртибе Татарстан Республикасы Законы нигезендә муниципаль хокукый акт белән билгеләнә.

9. Жирлек Башлыгы урынбасарының вәкаләтләрән гамәлгә ашыру гарантияләре федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә әлеге Устав белән билгеләнә.

10. Үз вәкаләтләрән даими нигездә башкаручы Жирлек Башлыгы урынбасары:

1) эшмәкәрлек эшчәнлегә белән шәхсән яки ышанычлы затлар аша шөгыйльләнергә;

2) түбәндәге очрақлардан тыш, коммерция яки коммерцияле булмаган оешма белән идарә итүдә катнашырга:

а) сәяси партия, һөнәри берлек органы, шул исәптән жирле үзидарә органында, жирлекнең сайлау комиссиясе аппаратында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайлау органы тарафыннан түләүсез Идарәдә катнашырга, башка ижтимагый оешманың, торақ, торақ-төзелеш, гараж кооперативларының, күчемсез милек милекчеләр ширкәтенен гомуми жыелышында (конференция) катнашырга;

б) коммерцияле булмаган оешма белән идарә итүдә (сәяси партия, һөнәри берлек органы, шул исәптән жирле үзидарә органында, жирлекнең сайлау комиссиясе аппаратында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайлау органы тарафыннан, Татарстан Республикасы Законында билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы Президенты (Татарстан Республикасы Премьер-министры) алдан хәбәрнамәсе белән, съездда (конференцияләрдә) яки башка ижтимагый оешманың, торақ, торақ-төзелеш, гараж кооперативларының, күчемсез милек милекчеләр ширкәтенен гомуми жыелышында катнашудан тыш) катнашырга;

в) Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре советында, башка муниципаль берәмлекләренен берләшмәләрендә, шулай ук аларның идарә органнарында жирлек мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә тәкъдим итәргә;

г) Жирлек исеменнән оешманы гамәлгә куючы вәкаләтләрән гамәлгә ашыру тәртибен яисә муниципаль милектә булган акцияләр (устав капиталындагы өлешләр) белән идарә итү тәртибен билгели торган муниципаль хокукый актлар нигезендә жирлекнең идарә органнарында һәм Ревизия комиссиясендә, гамәлгә куючы (акционер) булган оешманың идарә итү органнарында һәм Ревизия комиссиясендә жирлек мәнфәгатьләрен бушлай тәкъдим итәргә;

д) федераль законнарда каралган башка очрақларга;

3) мөгаллимлек, фәнни һәм башка ижади эшчәнлектән тыш, башка түләүле эшчәнлек белән шөгыйльләнергә. Шул ук вакытта укытучылык, фәнни һәм башка ижади эшчәнлек, әгәр Россия Федерациясенен халыкара шартнамәсе яисә Россия Федерациясе законнары белән башкасы каралмаган булса, чит ил дөүләтләре, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданны һәм гражданныгы булмаган затлар акчалары хисабына гына финанслана алмый;

4) Россия Федерациясенең халыкара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительләр яки күзәтчелек советлары, Россия Федерациясе территориясендә эшләүче чит ил коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган һәм аларның структур бүлекчәләре составына керергә хокуклы түгел.

49 статья. Жирлек Башкарма комитеты вәкаләтләре

1. Жирлек Башкарма комитеты:

1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәпкә алу өлкәсендә:

- Жирлек бюджеты проектын эшли;

- Жирлек бюджетының үтәлешен тәмин итә; жирлекнең социаль-иқтисади үсеш стратегиясе үтәлешен оештыра;

- Жирлек бюджеты үтәлеше турында хисап, жирлекнең социаль-иқтисади үсеш стратегиясе үтәлеше турында хисап әзерли;

- жирлекнең иқтисад һәм социаль өлкәсе торышын характерлый торган статистик күрсәткечләр жыюны һәм күрсәтелгән мәғлүматларны Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә дәүләт хакимияте органнарына тапшыруны оештыра;

- «Россия Федерациясендә стратегик планлаштыру турында» 2014 елның 28 июнендәге 172-ФЗ номерлы Федераль законда каралган стратегик планлаштыру өлкәсендә вәкаләтләргә гамәлгә ашыра;

2) Жирлек территориясендә муниципаль милек белән идарә итү, предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр өлкәсендә:

- Жирлекнең муниципаль милкендәге мөлкәте белән идарә итә, муниципаль милек объектларын төзү, сатып алу, куллану, алар белән эш итү һәм арендау мәсьәләләрен хәл итә;

- Жирлек Советы карары белән билгеләнгән очрақларда, жирлек Советы килешүенә (раславына) муниципаль милекне читләштерү, шул исәптән аны хосусыйлаштыру турында тәкъдимнәр әзерли һәм кертә;

- муниципаль милектә булмаган предприятиеләр, оешмалар белән жирлекнең иқтисади һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек итү турында килешүләр төзи; жирлек территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек формасындагы предприятиеләр булдыруга ярдәм итә;

- Жирлек Советы билгеләгән тәртипкә туры китереп, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр булдыра, аларның эшчәнлек максатларын, шартларын һәм тәртибен билгели, аларның уставларын раслый, муниципаль казна учреждениеләрен һәм предприятиеләрне үзгәртеп кору һәм бетерү мәсьәләләрен хәл итә, контракт нигезендә билгели һәм аларның житәкчеләрен биләп торган вазыйфадан азат итә;

- муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алуны гамәлгә ашыра; бюджет һәм автоном учреждениеләр

тарафыннан муниципаль заданиене үтәүне финанс ягыннан тәэмин итә; жирлекне төзекләндерү, халыкка коммуналь хезмәт күрсәтү, социаль инфраструктура объектларын төзү һәм ремонтлау, продукция житештерү, халыкның көнкүреш һәм социаль - мәдәни ихтыяжларын канәгатьләндерү өчен кирәкле хезмәтләр күрсәтү, моның өчен каралган үз матди һәм финанс чараларын кулланып башка эшләр башкаруга заказ бирә;

- кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыра;

- депутатларның сайлаучылар белән очрашулары өчен махсус билгеләнгән урыннарны билгели, шулай ук депутатларның сайлаучылар белән очрашуларын үткәрү өчен бирелә торган урыннар исемлеген һәм аларны бирү тәртибен билгели;

3) төзелеш, транспорт һәм элементә өлкәсендә:

- халыкны элементә хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыруны тәэмин итә;

- Жирлекнең торак пунктлары чикләрендә жирле әһәмияткә автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген башкара;

-Россия Федерациясе граждандар законнары нигезендә үз белдеге белән төзелгән корылманы сүтү, үз белдеге белән корылган корылманы сүтү яки аны рөхсәт ителгән төзелеш, үзгәртеп кору, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре, территорияне планлаштыру документлары, яисә федераль законнарда билгеләнгән капитал төзелеш объектлары параметрларына мәжбүри таләпләр белән тәңгәлләштерү турында карарлар кабул итә;

- күпфатирлы йортларда биналарның милекчеләренә капитал ремонт фондын формалаштыру ысуллары, капитал ремонт фондын формалаштыру ысулын сайлау тәртибе турында хәбәр итә;

- күпфатирлы йортларда гомуми мөлкәткә капитал ремонт ясауда кичектергесез кирәкле туганда жирлек бюджеты акчалары исәбеннән кире һәм (яки) кире кайтарылмый торган нигездә өстәмә ярдәм күрсәтү тәртибен һәм очраклары исемлеген раслай;

4) авыл хужалыгын һәм эшкуарлыкны үстерү өлкәсендә:

- авыл хужалыгы житештерүен үстерү һәм авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү өчен шартлар тудыра;

5) халыкка торак-коммуналь, көнкүреш, сәүдә һәм башка хезмәт күрсәтү өлкәсендә:

- халыкны жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү белән тәэмин итү өчен шартлар тудыра; базарлар һәм ярминкәләр оештыра;

- халыкның ялын оештыру һәм мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү өчен шартлар тудыра;

-Жирлек территориясендә физик культура, мәктәп спорты һәм массакүләм спорт үсеше өчен шартлар тәэмин итә, жирлекнең рәсми физкультура-сәламәтләндерү һәм спорт чаралары үткәрүне оештыра;

- Жирлек чикләрендә халыкны су белән тәмин итүне, халыкны ягулык белән тәмин итүне, халыкны Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә оештыра;

- ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм күмү урыннарын карап тотуны тәмин итә;

- коммуналь инфраструктура системаларын комплекслы үстерү, транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын, жирлекнең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларын эшли һәм раслый, аларга карата таләпләр Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан билгеләнә;

б) төзекләндерү өлкәсендә:

- каты коммуналь калдыкларны жыю (шул исәптән аерым туплану) һәм транспортлау эшчәнлеген оештыруда катнашу;

- Жирлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслый, аларның үтәлешен контрольдә тоту, әлеге кагыйдәләргә туры китереп, жирлек территориясен төзекләндерүне оештыра;

- түбәндәге чараларны үз эченә алган жирлек территориясен төзекләндерү эшләрен башкара:

1) гомуми файдаланудагы территорияләргә карап тоту һәм мондый территорияләрдән файдалану тәртибе;

2) биналарның, төзелмәләренң, корылмаларның фасад һәм киртәләү конструкцияләренң тышкы кыяфәте;

3) төзекләндерү элементларын проектлау, урнаштыру, карап тоту һәм торгызу, шул исәптән жир эшләрен башкарганнан соң да;

4) торақ пунктлар чикләрендә урнашкан газоннарны, чәчәк түтәлләрен һәм үләнчел үсемлекләр биләгән башка территорияләргә булдыру, карап тоту, торгызу һәм саклау тәртибен дә кертәп, муниципаль берәмлек территориясен яшәлләндерүне оештыру;

5) муниципаль берәмлек территориясендә мәгълүмат урнаштыру, шул исәптән урам исемнәре һәм йорт номерлары, элмә такталары куелган күрсәткечләр урнаштыру;

6) балалар һәм спорт майданчыкларын, хайваннарны урамда йөртү өчен майданчыклар, парковкалар (парковка урыннары), кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту;

7) жәяүлеләр коммуникацияләрен, шул исәптән тротуарларны, аллеяларны, юлларны, сукмакларны оештыру;

8) инвалидларның һәм халыкның башка аз хәрәкәтләнүче төркемнәренң күрсәтелгән территория буенча тоткарлыксыз хәрәкәтен тәмин итү максатларында муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү;

9) муниципаль берәмлек территориясен, шул исәптән кышкы чорда жыештыру;

10) яңгыр сулары агынтыларын оештыру;

11) жир эшләрен үткәрү тәртибе;

12) биналарның, төзелмэләрнең, корылмаларның, жир кишәрлекләренен (милекчеләреннән һәм (яки) башка законлы хужаларының (мондый йортлар чикләре буенча төзелмәгән жир кишәрлекләре милекчеләреннән һәм (яки) башка законлы хужаларыннан тыш) тирә-юнь территорияләрен карап тотуда катнашу;

13) Россия Федерациясе субъекты законы белән билгеләнгән тәртип нигезендә тирә-юнь территорияләре чикләрен билгеләү;

14) муниципаль берәмлек территориясен бәйрәмчә рәсмиләштерү;

15) муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү буенча чараларны тормышка ашыруда гражданнар һәм оешмаларның катнашу тәртибе;

16) муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен үтәүне тикшереп тору.

- адресация объектларына адресларны бирә, адресларны үзгәртә, юкка чыгара, урам-юл челтәре элементларына (федераль эһәмияттәге автомобиль юлларыннан, төбәк яки муниципальара эһәмияттәге автомобиль юлларыннан, муниципаль районның жирле эһәмияттәге автомобиль юлларыннан тыш), жирлек чикләрендә планлаштыру структурасы элементларына исемнәрен бирә, мондый атамаларны үзгәртә, юкка чыгара, Дәүләт адресреестрында мәгълүмат урнаштыра;

-Жирлек халкына массакүләм ял итү өчен шартлар тудыра һәм халык күпләп ял итә торган урыннарны төзекләндерүне оештыра, шул исәптән гражданнарның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр буе полосаларына ирекле үтеп керүен тәмин итә;

7) гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тәмин итү, халыкны һәм территорияләргә гадәттән тыш хәлләрдән яклау өлкәсендә:

- Жирлек территориясендә законнар, дәүләт хакимияте һәм жирле үзидарә органнары актлары үтәлешен, гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тәмин итә;

- билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән судта яки арбитраж судта, жирле үзидарә органнарының һәм дәүләт вазыйфай затларының, предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның хокукларын бозучы актларына карата шикаять бирә;

- муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, Жирлек Советы депутатын чакыртып алу, Жирлек чикләрен үзгәртү, Жирлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне эзерләү һәм үткәрүне оештыру ягыннан һәм матди-техник яктан тәмин итә;

- жыелышлар, митинглар, урам йөрешләре, демонстрацияләр һәм пикетлар уздыруга, спорт, тамаша һәм башка массакүләм иҗтимагый чаралар үткәргүгә бәйле законнарда каралган чараларны гамәлгә ашыра;

- жәмәгать тәртибен саклауда катнашучы гражданнарга һәм аларның берләшмәләренә ярдәм күрсәтә, халык дружиналары эшчәнлеген өчен шартлар тудыра;

- Жирлекнең торак пунктлары чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын үткәрүне тәмин итә;

8) мәдәният, спорт һәм балалар һәм яшьләр белән эшләү өлкәсендә:

- балалар һәм яшьләр белән эшләү чараларын оештыра һәм гамәлгә ашыра;

- милләтара һәм профессиональ татулыкны ныгытуга, жирлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының телләрен һәм мәдәниәтен саклап калуга һәм үстерүгә, мигрантларны социаль һәм мәдәни адаптацияләүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлтелгән чараларны тормышка ашыру өчен шартлар тудыра;

9) федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен үтәү өлкәсендә:

- федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

- дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен бирелгән матди һәм финанс чараларын исәпкә алып бара һәм тиешле файдалануны тәмин итә;

- федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;

10) башка вәкаләтләр:

- Жирлек Башлыгы эшчәнлеген оештыру, хокукый, мәгълүмати, матди-техник һәм башка яктан тәмин итүне башкара;

-Жирлекнең архив фондларын формалаштыруны тәмин итә;

- Жирлекнең жирле эһәмияттәге мәсьәләләрен хәл итү максатларында, әлегә Уставның 5 статьясындагы 1 өлешенә 4, 9,18 һәм 19 пунктларында каралган гражданны Жирлек өчен эһәмиятле социаль эһәмиятле эшләрне (шул исәптән дежурлыкларны) иреккә нигездә башкаруга жәлеп итү турында карар кабул итә һәм аларны үткәрүне оештыра;

- федераль законнар нигезендә халыкара һәм тышкы икътисадый элементләрен гамәлгә ашыра;

- Россия Федерациясендә муниципаль-шәхси партнерлык өлкәсендә ачык партнер булып тора һәм «Россия Федерациясендә дәүләт-хосусый партнерлык, муниципаль-хосусый партнерлык һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2015 елның 13 июлендәге 224-ФЗ номерлы Федераль законның 18 статьясындагы 2 өлешендә каралган вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган булып тора;

- Жирлекнең жирле эһәмияттәге мәсьәләләре буенча, законнар, әлегә Устав, Жирлек Советы карарлары белән Жирлек Советы яисә башка жирле үзидарә органнары вәкаләтләреннән тыш, башка вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

2. Башкарма комитет Жирлекнең жирле эһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләрен хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләрен гамәлгә ашыра:

- Жирлек музейлары булдыра;

- Жирлектә нотариус булмаган очракта законнарда каралган нотариаль гамәлләр башкара;

- опека һәм попечительлек эшчәнлеген тормышка ашыруда катнаша;
- Жирлек территориясендә жирле милли-мәдәни мохтариятләрнең хокукларын тормышка ашыру белән бәйлә эшчәнлекне тормышка ашыру өчен шартлар тудыра;
- Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм жирлек территориясендә милләтара мөнәсәбәتلәр өлкәсендә чараларны тормышка ашыруга ярдәм итә;
- Жирлек территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләрне мобилизация эзәрләү чараларын оештыруда һәм тормышка ашыруда катнаша;
- муниципаль янғын сагы булдыра;
- туризмны үстерү өчен шартлар тудыра;
- кеше хокукларын тәмин итүгә жәмәгать контролен гамәлгә ашыручы һәм мәжбүри тоту урыннарындагы затларга булышлык күрсәтә;
- «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук Гомумроссия инвалидлар ижтимагый берләшмәләре оештырган оешмаларга ярдәм күрсәтә.
- торак законнары нигезендә социаль файдаланудагы торак фондының торак урыннарына наем шартнамәләре буенча гражданның муниципаль торак фондыннан торак урыннары бирүне оештыра;
- жирлек территориясендә яшәүче хужасыз хайваннар белән эш итү эшчәнлеген башкара;
- «Россия Федерациясендә хокук бозуларны профилактикалау системасы нигезләре турында» 2016 елның 23 июнендәге 182-ФЗ номерлы Федераль законда каралган хокук бозуларны профилактикалау өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыра;
- инвалидларның, сәламәтлеге мөмкинлекләре чикләнгән затларның физик культурасын һәм спортын, жайлашу физик культурасын һәм жайлашу спортын үстерүгә ярдәм итә;
- «Кулланучылар хокукларын яклау турында» 1992 елның 7 февралендәге 2300-1 номерлы Россия Федерациясе Законында каралган кулланучылар хокукларын яклау чараларын гамәлгә ашыру.

3. Жирлекнең Башкарма комитеты муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган булып тора.

Муниципаль контроль өлкәсендә Жирлек Башкарма комитеты вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) тиешле территориядә муниципаль контрольне оештыру һәм гамәлгә ашыру. Муниципаль контроль төрләре һәм аларны гамәлгә ашыруга вәкаләтле жирле үзидарә органнары исемлегә Жирлек Советы билгеләгән тәртиптә алып барыла;

2) жирле үзидарә органнарына гамәлгә ашыру вәкаләтләре бирелгән региональ дәүләт контролен (күзәтчелеген) оештыру һәм гамәлгә ашыру;

3) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү, Татарстан Республикасы башкарма хакимиятенең вәкаләтле органнары тарафыннан раслана торган типлаштырылган административ регламентлар, региональ дәүләт контролен (күзәтчелеген) гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү, аны гамәлгә ашыру вәкаләтләре жирле үзидарә органнарына бирелгән. Күрсәтелгән административ регламентларны эшләү һәм кабул итү Татарстан Республикасы норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла;

4) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контрольнең нәтижәләлеген мониторинглауны оештыру һәм үткәрү, аны үткәрү күрсәткечләре һәм методикасы Россия Федерациясә Хөкүмәте тарафыннан раслана.

5) федераль законнарда, законнарда һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актларында каралган башка вәкаләтләргә гамәлгә ашыру.

Муниципаль контрольне турыдан-туры гамәлгә ашыру функцияләре, мондый органнарның статусын билгеләүче хокукый актлар нигезендә, Жирлек Башкарма комитеты органнарына йөкләнергә мөмкин.

Муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юридик затларны, индивидуаль эшкуарларны тикшерүне оештыру һәм үткәрү белән бәйле мөнәсәбәтләргә «Дәүләт контролен (күзәтчелеген) һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда юридик затларның һәм индивидуаль эшкуарларның хокукларын яклау турында» 2008 елның 26 декабрендәге 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләре кулланыла.

82 статья. Жирлекнең муниципаль бурыч алулары (муниципаль бурыч)

1. Жирлек бюджетын финанслау һәм бурыч йөкләмәләрен түләү максатларында федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә муниципаль эчке бурыч алулар башкарырга хокуклы.

Муниципаль эчке бурыч алулар астында Жирлек исеменнән муниципаль кыйммәтле кәгазьләр урнаштыру юлы белән һәм Россия Федерациясә бюджет системасының башка бюджетларыннан һәм кредит оешмаларыннан заем акчаларын жирлек исеменнән жирлек бюджетына жәлеп итү аңлашыла, алар буенча Россия Федерациясә валютасында белдерелгән заемчы буларак Жирлекнең бурыч йөкләмәләре барлыкка килә.

2. Муниципаль бурыч алуларны гамәлгә ашыру хокукы Россия Федерациясә Бюджет кодексы һәм жирлек уставы нигезендә муниципаль берәмлек исеменнән Жирлекнең Башкарма комитеты карамагында.

85 статья. Муниципаль финанс контроле

1. Муниципаль финанс контроле бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга сала торган хокукый актлар, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларыннан физик затларга бүтән түләүләр буенча гавами норматив йөкләмәләр һәм йөкләмәләр, шулай ук дәүләт (муниципаль) контрактлары, шартнамәләр (киләшүләр) шартларын үтәүне тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла.

Муниципаль финанс контроле тышкы һәм эчке, башлангыч һәм алга таба контрольгә бүленә.

2. Тышкы муниципаль контроль- Жирлек Ревизия комиссиясенең контроль эшчәнлегә.

3. Эчке муниципаль контроль- Жирлек Башкарма комитетының контроль эшчәнлегә.

4. Алдан тикшерү Жирлек бюджетын үтәү барышында бюджет бозуларны кисәтү һәм булдырмау максатларында башкарыла.

5. Алга таба контроль аның үтәлешенең законлылыгын, исәп-хисапның дөреслеген билгеләү максатыннан Жирлек бюджетының үтәлеше нәтижеләре буенча башкарыла.